

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1907, kl. 3 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om jämnare fördelning af vissa skatter, som betunga landsbygden.

Till utskottets behandling har blifvit öfverlämnad en af grefve *Raoul Hamilton* väckt motion, n:o 46, af följande lydelse:

»Det synnerligen behjärtansvärda arbete, som sedan en tid tillbaka pågår i vårt land för att underlätta anskaffandet af egna hem på landet åt arbetarebefolkningen, och de sträfvanden, som hafva till ändamål att höja vårt jordbruk, framför allt småbruket, motverkas och försvåras i betydlig mån af de höga och ojämnt fördelade skatter, som på landsbygden trycka i synnerhet jordbruksfastigheter. Andra näringar, som i allmänhet äro förlagda till städerna, där skatterna äro lägre, äro i regel ej så betungade af skatter eller hafva åtminstone lättare att bära dem. Häri torde säkerligen vara att söka en af anledningarna därtill, att vårt jordbruk i allmänhet ej kunnat hålla jämna steg med andra näringar, särskildt med industrien. Åtgärder synas därför böra vidtagas för att såvidt möjligt undanröja detta hinder för jordbrukets uppblomstring.

De skatter, som egentligen betunga landsbygden, äro kommunal-skatterna, afgifterna till prästerskapet och vägskatten. Enligt Sveriges officiella statistik utgjorde de på hvarje bevillningskrona (en bevillningskrona är, som bekant, = 10 fyrkar) i landtkommunerna debiterade kom-

munalskatterna år 1903 i medeltal 5 kronor 61 öre. Af prästlöne-regleringskommitténs tabeller framgår, att de för jordbruksfastigheter debiterade afgifterna till prästerskapet för ecklesiastikåret 1896—1897 i medeltal uppgått till 2 kronor 73 öre per bevillningskrona för landsbygden. Vägs-katten, som hvad vägunderhållet in natura beträffar utslutande betungar jordbruksfastighet, torde kunna beräknas till i medeltal 3 kronor 70 öre per bevillningskrona för sådan fastighet. Dessa tre onera skulle således drabba jordbruksfastigheter med i medeltal omkring 12 kronor per bevillningskrona.

Redan dessa siffror vittna om, huru tryckande de på jordbruket hvilande skatterna äro. Missförhållandena framträda med ännu större tydlighet, om man besinnar, huru ojämnt skatterna äro fördelade mellan olika kommuner eller distrikt och inom samma kommuner eller distrikt mellan olika skatteobjekt.

År 1903 var den högsta kommunalskatten att finna i en kommun inom Älfsborgs län med ända till 36 kronor 80 öre per bevillningskrona. Samma år utgingo kommunalskatterna i öfver 11 procent af landtkommunerna med öfver 10 kronor och i 31,6 procent med öfver 7 kronor 50 öre per bevillningskrona. En dryg del däraf utgjordes af kostnader för fattigvård.

Enligt prästlöne-regleringskommitténs tabeller stego afgifterna till prästerskapet i en församling i nuvarande Luleå stift ecklesiastikåret 1896—1897 ända till 12 kronor 48 öre per bevillningskrona för jordbruksfastighet. Enligt gällande konventioner om prästerskapets löne-förmåner utgå dessa afgifter inom ej så få församlingar efter mantal. Här af uppstå ofta svåra oegentligheter och missförhållanden. Se här ett par faktiska exempel, som tydligen visa, huru ojämnt ifrågavarande afgifter drabba olika skatteobjekt äfven inom samma församling. I en församling inom Lunds stift erlägger ett industriellt företag för sin till 1,430,000 kronor taxerade fastighet kr. 37: 79, en mindre jordbrukare för sin till endast 12,000 kronor taxerade fastighet » 114: 13, en arbetsförman med en till 1,440 kronor uppskattad inkomst » 0: 68, en gift arbetare utan beskattningsbar inkomst..... » 2: 25.

I en annan församling inom samma stift utgick år 1904 tionde-afgiften till prästerskapet med 25 kronor 32 öre per $\frac{1}{12}$ mantal. Följden var, att ett sockerbruk, som representerar 36,642 fyrkar af hela kommunens 55,488 fyrkar, hade att erlägga endast 62 öre, medan hvarje ägare eller brukare af ett hemman om 1 mantal skulle för fastigheten betala 303 kronor 84 öre i afgift till prästerskapet.

Hvad vidare vägskatten angår, utgick den enligt den utredning, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition till 1905 års Riksdag med förslag till lag om ändring i vissa delar af väglagen, med högsta beloppet i ett väghållningsdistrikt inom Jämtlands län eller omkring 37 kronor per bevillningskrona.

Af dessa siffror torde med tydlighet framgå, att kommuner och väghållningsdistrikt äro alltför små för att vara enheter för skatters utgående och att ofvan omnämnda skatter, i synnerhet afgifterna till prästerskapet och vägskatten, böra åtminstone delvis fördelas på en större enhet, staten, eller i vissa fall länet.

Äfvenså ligger det något orimligt däruti, att en kommun, i hvilken sammanlagda taxeringsvärdet å fastighet uppgår till blott några hundra tusen kronor eller mindre än taxeringsvärdet å mången fastighet i en större stad, skall, jämte bekostande af vägunderhållet, ensam aflöna präst, organist, fjärdingsman (polis), barnmorska och delvis skollärare, underhålla kyrka och skola samt bestrida fattigvården.

En naturlig följd af dessa höga skatter är, att de rörliga skatteobjekten draga sig bort från landsbygden, något, som ock bekräftas af statistiken för år 1903. Denna förflyttning torde sannolikt komma att ytterligare tilltaga, då från och med innevarande år jämväl dessa skatteobjekt skola, om ock i ringa mån i jämförelse med jordbruksfastigheter, deltaga i vägskatten.

En stor del af kommunalskatterna hafva tillkommit för att bestrida utgifter, som staten pålagt kommunerna och hvilkas utgörande väl egentligen borde få betraktas såsom en statens angelägenhet. Hvad särskildt vägunderhållet beträffar, torde det väl, åtminstone när det gäller viktigare vägar, lämpligen böra bekostas ej såsom nu till endast en ringa bråkdel, utan helt och hållet af staten. Så är ock förhållandet i våra grannländer. Ett steg i den af mig antydda riktningen har hos oss tagits därigenom, att å nionde hufvudtiteln med detta år uppförts ett extra anslag å 150,000 kronor till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt. Att detta jämförelsevis obetydliga belopp endast i mycket ringa mån kan utjämna vägskatten i de olika väghållningsdistrikten, ligger emellertid i öppen dag.

Visserligen har med all säkerhet Riksdagen om ett eller annat tiotal år, då de nu gällande, i allmänhet på 1860- och 1870-talen för en tid af 50 år träffade löneregleringsaftalen för prästerna gå till ända, att förvänta förslag till nya grunder för utgörande af prästerskapets aflöning, men de nuvarande missförhållandena böra icke under tiden utan vidare få äga bestånd.

Man skulle kunna invända, att taxeringsvärdet å jordbruksfastigheter i allmänhet är för lågt och i följd däraf de anförda siffrorna om skattebeloppens storlek missvisande. Visserligen kan ej förnekas, att köpeskillingen för en fastighet ofta öfverstiger dess taxeringsvärde. För att emellertid erhålla en fullgiltig jämförelse mellan jordbruksfastigheter såsom skatteobjekt och andra beskattningsföremål, torde man böra beakta, att en jordbruksfastighet bör lämna en nettoinkomst af 6 procent å taxeringsvärdet, och vid sådant förhållande torde dock detta senare värde i regel snarare vara att anse såsom för högt än för lågt.

Då det syns mig, att ofvan omförmälda missförhållanden med det snaraste böra afhjälpas samt frågan härom i vissa delar blifvit genom motion i Andra Kammaran, n:o 182, dragen under Riksdagens pröfning, tillåter jag mig vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i så fall hvilka åtgärder kunna vidtagas för att åstadkomma rättelse i ofvan angifna missförhållanden, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Ehuru hvad motionären anført angående den ojämna fördelningen af kommunalskatterna, afgifterna till prästerskapet och vägskatten synes värdt beaktande, kan dock utskottet icke biträda hans framställning om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i det i motionen angifna syfte.

Den omständigheten, att statistiken utvisar, att ett större eller mindre antal kommuner tyngas af höga kommunalskatter, bör icke tillmätas afgörande betydelse vid bedömandet af de missförhållanden, motionären velat påvisa. Det är icke ovanligt, att anstalter för fattigvård, skolväsen och andra ändamål alltför länge uppskjutas och, då de ändtligen måste utföras, för ett eller flera år uppdrifva uttaxeringarna till nära nog oskäligen belopp. Därjämte förefinnas säkerligen stora ojämnheter i taxeringen.

Beträffande statens bidrag till kommunernas skolväsen antogos år 1906 nya grunder.

I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 20 maj 1905 anhöll Riksdagen, *dels* »det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruledes förbättringar, där så erfordras, må kunna åstadkommas i den enskilda och kommunala sinnessjukvården»,

dels »det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till *dels* ändrade bestämmelser beträffande hemorts-rätt i fråga om fattigvård och rörande förhållanden, som därmed äga sammanhang, hvilka bestämmelser böra upptaga strängare villkor för

hemortsrätts uppkomst än de nu i ämnet gällande och vara ägnade att, såvidt ske kan, inskränka och förenkla tvisterna mellan kommunerna om ersättning för lämnad fattigvård, och dels föreskrifter i syfte: att den i 31 § 2 mom. förordningen angående fattigvården upptagna grundsats, enligt hvilken fattigvårdssamhälle kan påräkna ersättning af statsmedel för viss fattigvårdskostnad, må utsträckas att gälla obetingadt i fråga om fattigvårdskostnad, som fattigvårdssamhälle måst vidkännas för den eller de samhället i fattigvårdshänseende tillhörande personer, hvilka, enligt hvad i åberopade lagrum sägs, varit borta från samhället viss tid; att fattigvårdssamhälle berättigas till godtgörelse af staten för kostnader i anledning af fattigvård åt sinnesslöe personer och fallandesjuke och med dylika personer jämförlige.»

Med anledning af dessa skrivelser torde i sinom tid vara att förvänta förslag, som afse att bereda någon lindring i kommunernas fattigvårdstunga.

Vidkommande aflöningen till prästerskapet är denna beroende på mellan församlingarna och prästerskapet för femtio år afslutade konventioner. Väl är det sant, att härutinnan stor ojämnhet förekommer såsom följd af de olika grunder, efter hvilka prästerskapets aflöning utgår, men ändring däri torde svårligen kunna åstadkommas, då någon rubbning i konventionerna icke lär kunna ifrågasättas.

År 1905 antogos förändrade bestämmelser angående väghållningsbesvärets utgörande, hvarigenom nya skatteobjekt tillkommo och statens bidrag väsentligen höjdes. Då verkningarna af denna lagstiftning ännu icke kunna bedömas och då Riksdagen ställt till Kungl. Maj:ts förfogande anslag, hvarifrån understöd kunna tilldelas synnerligt betungade väghållningsdistrikt, håller utskottet före, att framställning om annan fördelning af de med väghållningen förenade kostnader för närvarande icke bör göras.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att grefve Hamiltons ifrågavarande motion icke måtte till någon Första Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 mars 1907.

På utskottets vägnar:

J. S. F. STEPHENS.